فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی(دوره جدید)

شماره ۳۳،
دوره اول،
سال چهارم،
بهار ۱۴۰۰،
صص ۳۷-۶۲

مالیات بر ارزش افزوده و درامد پایدار شهرداری ها و دهیاری ها

(مطالعه موردی:شهرداری شهریار)

بهزاد آسمان نسب[۱]،سید مصطفی موسوی،[۲]داود سلیمی[۳]

چکیده

بحران مالی پیش روی شهرداریها و فقدان نظامی مشخص و پایداردرزمینه درآمدی و هزینه ها و تکیه بر منابع ناپایداری همچون فروش و تراکم و مانند آن ، شهرداری ها را با معضلات اساسی روبرو کرد است.که جملگی اینها تاثیر ات مخربی بر عملکرد شهرداری ها و سیمای شهری بر جای گذاشته اند. از این رو برنامه ریزی مناسب جهت بهینه کردن نظام مالی شهرداریها بمنظور بهبود عملکرد آنها اهمیتی دو چندان می یابد یکی از اصلی ترین مباحث در توسعه اقتصاد شهری هر کشور ، یافتن منابع درآمدی پایدار است. در کشور های توسعه یافته که پیش زمینه های ساختاری و فرهنگی لازم وجود دارد. اخذ مالیات یکی از این منابع پایدار قلمداد می شود. به دنبال آن ها کشورهای در حال توسعه نیز تلاش دارند تا این منابع پایدار را برای خود ایجاد کنند . مالیات برارزش افزوده از جمله راهکارهایی است که در این خصوص ارائه شده است.

واژگان کلیدی:مالیات برارزش افزوده ، درآمد پایدار ، توسعه شهری

[۱] *دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهریار، شهریار، ایران (asmannasab@yahoo.com) (نویسنده مسئول)

[۲] کارشناسی ارشد مدیریت کسب و کار گرایش رفتار سازمانی و منابع انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهریار، شهریار، ایران (Mostafamousavi3535@gmail.com)

[۳] کارشناسی ارشد مدیریت کسب و کار گرایش رفتار سازمانی و منابع انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهریار، شهریار، ایران (0901davidsalimi@gamil.com)

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

۱- مقدمه

بی‌تردید کیفیت زندگی و چگونگی خدمات‌رسانی در شهر، رابطه معناداری با پویایی اقتصادی آن دارد و این پویایی نیز در تعامل منابع مالی پایدار جریان می‌یابد. شهرداری‌ها در فرایند مدیریت توسعه شهری و ارائه خدمات مورد نیاز شهروندان، با معضلات متعددی در زمینه‌های مختلف روبرو هستند.

یکی از مهم‌ترین این معضلات، پایدار نبودن منابع درآمدی می‌باشد. اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده، مسیر شهرداری‌ها رابرای کسب درآمدهای پایدار هموارتر و روزنه‌های امید برای این نهاد عمومی به منظور کسب درآمد پایدار به وجود آمد .بررسی‌های انجام شده و تجربه اجرای این نوع مالیات در کشورهای مختلف جهان نشان می‌دهد که اجرای آن در حال حاضر، برای برطرف کردن برخی مشکلات فعلی نظام مالیاتی مانند: درآمد مالیاتی، شناسایی مؤدیان و برطرف کردن کمبود اطلاعات درباره آن‌ها، کاهش وقفه زمانی پرداخت مالیات، کاهش فرار مالیاتی و غیره می‌تواند راهگشا باشد. هم‌اکنون مالیات بر ارزش افزوده در بیش از ۱۳۵ کشور دنیا اجرا می‌شود و به دلیل رشد سریع و هماهنگی ویژگی‌های این مالیات با اهداف توسعه‌ای کشورها، از آن به عنوان یک مالیات مدرن یاد می‌کنند (کین، ۱۳۸٤).

از اساسی‌ترین اهداف فعالیت‌های اقتصادی هرکشور، شامل مواردی مانند تخصیص بهینه منابع و توزیع عادلانه درآمد، رشد اقتصادی، افزایش اشتغال، ثبات اقتصادی، حفظ سطح عمومی قیمت‌ها، تجارت بین‌الملل و تراز پرداخت‌ها می‌باشد. مجریان اقتصادی، برای انجام این امور و رسیدن به اهداف والای اقتصادی در هر کشور، باید هزینه‌های بسیار سنگینی را پرداخت کنند و برای تأمین مالی این مخارج لازم است تا منابع درآمدی مختلفی ایجاد شود.

۲- ادبیات پژوهش

پژویان (۱۳۹۲) در مقاله ای به بررسی " اثر استقرار مالیات بر ارزش افزوده در کشورهای منتخب منطقه منا (خاورمیانه و شمال آفریقا)" پرداخت. نمونه مورد بررسی۸ کشور منتخب منطقه منا طی سال های ۲۰۰۸-۱۹۹۸ انتخاب شده است. برای این منظور دو مدل نسبت درآمدی دولت به تولید ناخالص داخلی تصریح و سپس با استفاده از روش پانل دیتا برای داده های کشورهای فوق الذکر برآورد شده است. نتایج نشان می دهد که در مدل اثر گذاری مستقیم، پذیرش مالیات برارزش افزوده همواره منجر به افزایش در نسبت درآمدهای دولت به GDP می شود و در مدل اثر گذاری متقابل استقرار مالیات بر ارزش افزوده در جهت مخالف اهدافی عمل می کند که تمایل به بزرگتر شدن در اقتصادهای بازتر و درآمد سرانه (قدرت خرید) بالاتر دارند.

فارابی (۱۳۹۰) نیز در مقاله ای تحت عنوان "مالیات بر ارزش افزوده و آثار آن" ضمن بیان سازوکارهای اجرایی مالیات بر ارزش افزوده به تشریح دو مؤلفه نحوه نرخ گذاری و معافیت در نظام مالیات بر ارزش افزوده پرداخت. به علاوه، وی در این مقاله ۳ کشور کره جنوبی، ترکیه و اندونزی را از حیث دو مؤلفه مذکور و نیز ماهیت مالیات بر ارزش افزوده در حال اجرا و روش های مهار تورم ناشی از اجرای این مالیات با ایران مقایسه نمود.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

میلانی (۱۳۸۹) در پایان نامه خود با عنوان "بررسی اثر مالیات بر ارزش افزوده بر توزیع درآمد (در کشورهای منتخب)" به بررسی اثر مالیات بر ارزش افزوده بر توزیع درآمد در ۲۰ کشور و با استفاده از روش پانل دیتا (تخمین OLS) به ارائه نتایج پرداخته است. لذا نتایج حاصله از آن نشان می دهد که در کشورهای کم درآمد، با افزایش سهم مالیات بر ارزش افزوده از مالیات، ضریب جینی افزایش می یابد و در نتیجه نابرابری درآمدی بیشتر می شود. امّا در کشورهای پر درآمد، با افزایش سهم مالیات بر ارزش افزوده از مالیات، ضریب جینی کاهش می یابد و در نتیجه نابرابری درآمد کمتر می شود.

طیب نیا و یزدان پناه (۱۳۸٦) ضمن انجام تحقیقی با عنوان "بررسی استقرار مالیات بر ارزش افزوده در ایران در تطبیقی بین المللی" با تبیین یک "مقایسه ارزشی" که متکّی بر منطق علمی است ابتدا کلیّت نظام مالیاتی ایران با یک متوسط جهانی مقایسه شده و سپس با بررسی اجزای نظام مالیاتی به تحلیل لزوم حرکت به سمت استقرار مالیات بر ارزش افزوده در ایران پرداخته اند. نتایج تحلیل به کارگیری این روش حاکی از آن است که به طور کلی استقرار مالیات بر ارزش افزوده در ایران می تواند فاصله میان ایران و متوسط جهانی را در سطح دستیابی به شاخص های مطلوب مالیاتی کاهش دهد.

دفتر طرح و برنامه مالیات بر ارزش افزوده (۱۳۸۵) مقایسه کشورهای دیگر با ایران در اجرای طرح مالیات بر ارزش افزوده یکی دیگر از بررسی های انجام شده می باشد در این مقاله از کشورهای چون مالزی در قاره آسیا، برزیل در قاره آمریکا و کشور غنا در قاره آفریقا استفاده شده است.

صیام (۱۳۸٤) در تحقیق خود با عنوان "اثر مالیات بر ارزش افزوده بر تورم" به بررسی اثر مالیات بر ارزش افزوده بر سطح قیمت ها در بعضی از کشور ها همچون هند، پاکستان، ترکیه، اندونزی و کره با استفاده از روش اقتصاد سنجی (OLS) به ارائه نتایج پرداخته است: در مدل ارائه شده هیچ رابطه ای بین اعمال مالیات بر ارزش افزوده و تورم وجود ندارد و یا اگر اثری دارد اثر استفاده از این مالیات تورم زا نیست و اگر تصور شود که ممکن است تورم را گسترش دهد با اعمال سیاست های کنترلی قیمت (مثل کره و هند)می توان آن را کنترل نمود.

کمیجانی (۱۳۸٤) در پژوهشی به بررسی مزایا و معایب مالیات بر ارزش افزوده پرداخت. دلایل زیادی جهت اجرای مالیات بر ارزش افزوده در سایر کشورها بیان می شود از جمله وجود یک منبع درآمد ثابت جهت برآورده شدن هزینه های دولت و اجتناب از پدیده مالیات مضاعف چند مرحله ای عنوان کرده اند و از دیگر دلایل می توان به تسهیل ورود به پیمان منطقه ای نام برد. در برخی از کشورها نام مالیات بر ارزش افزوده را به دلایلی از جمله فهیم مشکل و معرفی مالیات بر ارزش افزوده در میان عامه مردم تغییر کرده مثلاً در کانادا و نیوزیلند VAT را تحت عنوان مالیات بر کالاها و خدمات نام گذاری کرده اند.

ایبک و ارهارت (۲۰۱۱) در تحقیقی با عنوان " آیا مالیات بر ارزش افزوده تثبیت کننده است؟" به بررسی اتخاذ مالیات بر ارزش افزوده در کشورهای در حال توسعه بعنوان روش مؤثر برای ثبات درآمدهای مالیاتی دست یافته اند. در تحقیق انجام شده با استفاده از داده های ۱۰۳ کشور در حال توسعه در بین سالهای ۲۰۰۸-۱۹۸۰ با روش داده های پنلی به این نتیجه رسیدند که بطور کلی کشورهای با تجربه در زمینه مالیات بر ارزش افزوده بی ثباتی درآمدهای مالیاتیشان ۵۰-٤۰

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

درصد کمتر از کشورهایی است که سیستم مالیات بر ارزش افزوده ندارند و بیشترین بی ثباتی مربوط به خاورمیانه و شمال آفریقا و صحرای آفریقا می باشد.

کین و لاک وود (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان " دلایل و نتایج مالیات بر ارزش افزوده" برای اولین بار نشان داده اند که یک نوآوری مانند معرفی مالیات بر ارزش افزوده –هزینه جانبی سرمایه های عمومی را تنها و تنها در صورتی کاهش می دهد که منجر به افزایش نرخ مالیات، در یک دولت در حال رشد شوند. این امر منجر می شود که در یک پنل عظیم متشکل از ۱۴۳ کشور، در طول ۲۵ سال (۲۰۰۰-۱۹۷۵) تخمینی از یک سیستم معادلات بدست بیاید که احتمالاً به کارگیری *VAT* و تأثیر آن را بر بازدهی با استفاده از مدل *OLS* توصیف می کند. علائم تأثیر بر بازدهی مبهم است، اما در بیشتر کشورهایی که مالیات بر ارزش افزوده را به کار گرفته اند، به نظر می رسد که با انجام این کار ابزار مالیاتی مؤثرتری به دست آمده باشد.

کین و بانسگارد (۲۰۰۹) در مطالعه ای تحت عنوان درآمد مالیاتی و آزادسازی تجارت به مقایسه ی درآمدهای حاصل از مالیات ارزش افزوده با تعرفه های گمرکی که بعد از اجرای آزادسازی تجاری دراروپا، حذف گردید پرداخته و بررسی کرده اند؛ آیا درآمد از دست رفته از حذف تعرفه های گمرکی با اجرای مالیات ارزش افزوده جبران شده است یا خیر؟ پاسخ سؤال برای کشورهای با درآمد بالا، مثبت است و برای کشورهای با درآمد متوسط، در طولانی مدت تا حد بسیار زیادی این جایگزینی رخ داده است .میزان پوشش در مورد کشورهای با درآمد پایین، کمتر و ضعیف تر بوده است که البته در سال های اخیر رو به بهبود است.

آیزمن و جینجاراک (۲۰۰۶) در مقاله ای با عنوان " کارایی وصول مالیات بر ارزش افزوده: نظریه شواهد بین الملل" کارایی وصول مالیات بر ارزش افزوده را در یک پنل تشکیل شده از ٤٤ کشور طی سال های ۱۹۹۹-۱۹۷۰ میلادی توضیح می دهد. شواهد ارائه شده در این مقاله با رویکرد ساختاری و اقتصاد سیاسی نسبت به مالیات سازگاری دارد. محدودیت های مقاله تحت تأثیر فرار از پرداخت مالیات، معافیت از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده (مثل اجازه پرداخت مالیات های پایین برای برخی فعّالیّت ها) قرار دارد. نتایج نشان می دهد یک افزایش انحراف استاندارد در شهری شدن، تجارت آزاد و سهم کشاورزی به ترتیب به میزان ۱۲/۷، ۳/۹ و ٤/۸ درصد کارایی وصول *VAT* را تغییر می دهد. علاوه بر آن، یک افزایش انحراف استاندارد در سرانه سود ناخالص ملی، کارایی مالیات را به میزان ۸/۱ درصد افزایش می دهد.

آلن تایت (۱۹۸۸) در مطالعه ای در زمینه نرخهای مالیات بر ارزش افزوده و درآمد مالیاتی حاصله در ٤٤ کشور (۳۷ کشور که مالیات بر ارزش افزوده را به کار گرفته اند بعلاوه ۷ کشوری که به طور فعال در حال پذیرفتن آن تا ژانویه ۱۹۸۸ بوده اند) به نتایج مهمی دست یافته است. ۱۵ کشور، یک نرخ واحد (صرف نظر از نرخ صفر که تقریباً همه کشورها برای صادرات منظور می کنند) داشته اند. بالاترین تک نرخی در دانمارک(۲۲ درصد) و پایئن ترین در ژاپن (۳ درصد) بوده است. برخی از کشورها از مالیات بر ارزش افزوده تک نرخی و به دو نرخی و یا چند نرخی تغییر روش داده اند. در سیستم های چند نرخی مالیات بر ارزش افزوده بالاترین نرخ در سنگال (۵۰ درصد) و پائین ترین نرخ در بلژیک (۱ درصد) بوده است.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

بالارد اسکولز و شووش (۱۹۸۷) با استفاده از مدل تعادل عمومی به این نتیجه رسیدند که برقراری یک نرخ یکنواخت مالیات بر ارزش افزوده در ایالات متحده، کارآیی اقتصادی را بهبود می بخشد و مالیات بر ارزش افزوده، کمترین هزینه اجتماعی در میان مالیاتها را دارد.

گلین جن کینز (۱۹۸٦) اعلام داشته است مالیات بر ارزش افزوده در سطح کالاهای تولیدی در اندونزی در اولین سال عملکرد خود به افزایش درآمد به میزان ٤٥ درصد بیشتر از هدف انجامید. جالب توجه است که این کشور به داشتن مدیریت مالیاتی ضعیف معروف بوده است.

در دنیا از سه نوع مالیات بر ارزش افزوده استفاده می‌شود:

۱. معمول‌ترین این مالیات‌ها، «روش مصرف» است که به بنگاه‌ها امکان می‌دهد که به سرعت ارزش کلی مالیات‌های پرداختی بر خرید سرمایه را کسر نمایند.
۲. دومین نوع، روش «درآمد خالص» است که امکان کسر تدریجی مالیات بر ارزش افزوده‌ی پرداختی بر خرید سرمایه را در عرض چند سال فراهم می‌آورد.
۳. سومین نوع مالیات بر مبنای این حقیقت است که پایه‌ی مالیات تقریبا برابر با تولید ناخالص ملی خصوصی است.

»روش مصرف» در بین عموم مردم محبوبیت بیشتری دارد؛ زیرا به طور مساوی بر روی درآمد حاصل از کار و سرمایه مالیات می‌بندد و به تشکیل سرمایه کمک می‌کند.

در تئوری، سیستم‌های مالیات بر ارزش افزوده‌ای که دارای یک نرخ یکسان هستند، نسبت به تمامی ورودی‌های تولیدی خنثی عمل می‌کنند. بنابراین، همه‌ی کشورها در سیستم مالیات بر ارزش افزوده چندین نوع نرخ مالیات و معافیت تعیین کرده‌اند تا بتوانند نیازهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را برآورده کنند. بسیاری از کشورها بر روی ملزوماتی مثل غذا، دارو و مسکن مالیات نمی‌بندند. به علت دشواری در محاسبه‌ی ارزش افزوده، خدمات حرفه‌ای نظیر بانکداری، حسابداری و بیمه غالبا معاف از این مالیات هستند. بزرگ‌ترین استثنای سیستم نرخ مالیاتی یکسان، صفر بودن نرخ مالیات صادرات است. از آنجا که مالیات نیز در مقصد محصول به احتمال فراوان به شکلی مشابه برآورد می‌شود، بسیاری از کشورها بر روی قیمت نهایی فروش محصولات صادراتی مالیات نمی‌گذارند. در عوض، برای جبران محصولات وارداتی مشمول مالیات بر ارزش افزوده می‌شوند. در نتیجه شرکت‌ها در تعاملات خود با یکدیگر به دنبال یک تجارت متعادل هستند.

۳. مالیات بر ارزش افزوده؛ ویژگی‌ها، نحوه محاسبه و مزایای آن

مالیات بر ارزش افزوده (value-added tax) یا به اختصار VAT برآوردی از ارزش ایجادشده در بنگاه‌های اقتصادی در هر مرحله از فرایند تولید و توزیع است که این کار معمولا با هر بار فروش یا افزودن ارزش به محصول اتفاق می‌افتد. مالیات بر ارزش افزوده بر روی تفاوت میان هزینه‌ی خرید یک دارایی و قیمتی که می‌توان آن را به فروش رساند (یعنی

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

مقدار ارزش اضافه شده به دارایی) وضع می‌شود. تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان معمولا هزینه‌ی مالیات بر ارزش افزوده را در شکل افزایش قیمت بر دوش مصرف‌کننده‌ی نهایی می‌گذارند. مالیات با هر بار دست به دست شدن تا رسیدن به دست مصرف‌کننده به قیمت محصول اضافه می‌شود و در نهایت توسط او پرداخت می‌شود.

مالیات بر ارزش افزوده در دسته‌ی کلی مالیات بر مصرف قرار می‌گیرد یعنی مالیات بر روی خرید مردم وضع می‌شود نه درآمد، پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری. همچنین مالیات بر ارزش افزوده به نوعی با مالیات بر فروش ملی مرتبط است؛ اگرچه این دو کارکردی کاملا متفاوت دارند. مالیات بر فروش بر روی کل قیمت خرده‌فروشی کالای فروخته‌شده محاسبه می‌شود در حالی‌که مالیات بر ارزش افزوده بر اساس ارزش افزوده‌ی هر مرحله‌ی تولید و توزیع تعیین می‌شود. محاسبه‌ی مالیات بر ارزش افزوده از مالیات بر فروش پیچیده‌تر است و به دلیل همین پیچیدگی، امکان تقلب هم در آن بیشتر است.

٤. نقش مالیات بر ارزش افزوده در مدیریت اقتصادی

مالیات بر ارزش افزوده آثار و تبعات بیشماری را می تواند بر اقتصاد کشور ایفا نماید که از آن جمله می توان به اصلاح الگوی مصرف اشاره نمود. لذا در این بررسی بیش از آنکه نحوه تاثیر مالیات بر ارزش افزوده بر مصرف خانواده ها مورد مطالعه قرار گیرد به ویژگیهای این نوع مالیات اشاره می شود.

در کشور ما نظام مالیات بر ارزش افزوده با توجه به مزیتها و ویژگی هائی که از آن برخوردار بوده است، موفق شده سهم قابل ملاحظه ای از منابع درآمدی دولت را تامین نماید. البته گفتنی است اهمیت این نوع مالیات فقط محدود به تامین منابع درآمدی دولت نبوده، بلکه از آنجائیکه اساسا این مالیات بر پایه مصرف اخذ و وصول می شود می تواند تاثیر فوق العاده ای بر اصلاح الگوی مصرف نیز داشته باشد. اما قبل از تبیین اثرات آن بر مصرف خانوارها شایسته است در ادامه به ویژگیها و مزیتهای مالیات بر ارزش افزوده اشاره شود:

۱- تامین منابع مالی برای دولتها بعلت درآمدزایی بالا که از مهمترین اهداف دولت می باشد.

۲- کمک به داشتن یک نظام جامع اطلاعات مالیاتی در کشور

۳- ثبات نسبی مالیات از طریق کاهش وقفه های وصول

٤- جلوگیری از فرار مالیاتی

۵- امکان تشخیص دقیق تر مالیات بردرآمد

٦- اقتصادی بودن هزینه های وصول

۷- ایجاد تغییرات لازم در الگوی مصرف

امروز که اقتصاد کشور تحت تاثیر تحریم های بین المللی، رکود تورمی و سایر عوامل قرار دارد طلب می کند که دولت و کارگزاران با سیاستگذاری مناسب به تقویت آن همت گمارند.

اما در خصوص موارد مصرف مالیات دریافت شده از ارزش افزوده می توان گفت که نه تنها به عنوان منبعی برای تامین درآمد دولت در حوزه‌های مختلف همچون تولید و اشتغال‌زایی و آموزش همگانی، انجام اقدامات عمرانی نظیر ساخت

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

جاده‌ها و بازسازی آن‌ها، سدسازی، ساخت و توسعه نیروگاه‌ها و شبکه‌های آبی، توسعه زیرساخت‌ها و انجام پروژه‌های گوناگون عمرانی در مناطق محروم و توسعه‌نیافته مورد استفاده قرار می گیرد بلکه از میزان ۹ درصد مالیات بر ارزش افزوده کالا و خدمات یک درصد آن به سلامت و درمان و ۳ درصد به شهرداری ها اختصاص داده می شود که در خصوص درمان می توان نقش سهم مالیاتی که به این حوزه داده شده است را به وضوح در طرح جامع سلامت که در سالهای اخیر به اجرا در آمده است و هزینه های درمان را بسیار پایین آورده است اشاره کرد. همچنین میزان ۳ درصدی که به شهرداری ها داده می شود، در مصارفی از جمله تجهیز و نوسازی حمل و نقل عمومی، ایجاد فضاهای تفریحی، ترمیم خیابانها و معابر شهری و غیره مورد استفاده قرار می گیرد.

بر این اساس بی شک مالیات بر ارزش افزوده می تواند کمک فوق العاده ای به اقتصاد کشور مبذول نماید. بدین معنی که از آنجائیکه منابع کشور محدود می باشند می تواند با افزایش نرخ مالیات مذکور بر کالاهای لوکس و تجملی، مصرف اینکونه کالاها را محدودتر نموده و در مقابل منابع کشور را به تولید بیشتر کالاهای اساسی و ضروری سوق داد. این امر به نوبه خود موجب می شود که افراد جامعه در عادات مصرفی خود تجدید نظر نموده و در حقیقت الگوی مصرفی خویش را اصلاح و از مصرف کالاهای غیر ضروری اجتناب نمایند.

مالیات برارزش افزوده روش و تفکری است که چندین‌دهه از تجربه‌ی مثبت آن در سایر کشورها گذشته و مورد تأکید اکثر صاحب‌نظران است.

این مالیات در بسیاری از کشورها ضمن تامین بیشتر عدالت اجتماعی نسبت به سایر مالیات‌ها و بدون از بین‌بردن انگیزه ی سرمایه‌گذاری و تولید، به‌عنوان منبع درآمد جدیدی، در جهت افزایش درآمدهای دولت به‌کار برده شده است . برگرفته از: encyclopedia

۵. مالیات بر ارزش افزوده و ویژگی های آن

همان‌طور که می‌دانیم درآمد دولت‌ها به دو گروه درآمدهای مالیاتی و درآمدهای غیرمالیاتی تقسیم می‌شود. نقش و جایگاه درآمدهای مالیاتی در مقایسه با درآمدهای غیرمالیاتی و سایر منابع درآمدی، در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، اهمیت بیشتری دارد. به عبارتی دیگر، زمانی که ما این منبع مهم را با سایر منابع درآمدی مقایسه می‌کنیم، به این نتیجه می‌رسیم که هر چه سهم مالیات‌ها در تأمین مخارج دولت بیشتر باشد، آثار نامطلوب اقتصادی کمتر خواهد شد.

مالیات بر ارزش افزوده ، نوعی مالیات چند مرحله ای که در تمام مراحل مختلف زنجیره تولید- توزیع، بر اساس درصدی از ارزش افزوده کالاهای تولیدی یا خدمات ارائه شده اخذ می شود. این مالیات در واقع نوعی مالیات بر فروش چند مرحله ای است که خرید کالاها و خدمات واسطه ای را از پرداخت مالیات معاف می کند و به دسته تولیدف درآمد و مصرف تقسیم می شود. مالیات بر ارزش افزوده از نوع تولیدی بیشترین پایه مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده از نوع مصرفی کمترین پایه مالیاتی را دارا می باشد.(صیامی نمینی، ۱۳۸۲)

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

گسترش و توسعه قابل توجه مالیات بر ارزش افزوده را شاید بتوان به عنوان مهم‌ترین توسعه مالیاتی در اواخر قرن بیستم دانست. چهل سال پیش، یعنی اوایل دهه ۱۹۷۰ این مالیات چندان معروف نبود اما در سال‌های اخیر، تمرکز اصلی برنامه اصلاح نظام مالیاتی، تقریباً در تمام کشورهای جهان بر روی مالیات بر ارزش افزوده است (سعیدی، نهتانی، ۱۳۹۰).

این مالیات، در قرن حاضر مورد استقبال بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفته است؛ به طوری که در حال حاضر اکثر کشورهای جهان به اجرای این مالیات پرداخته‌اند و از مزایای این مالیات مدرن بهره می‌برند. این مالیات، از ارزش افزوده بنگاه‌ها در مراحل مختلف فرایند تولید- توزیع اخذ می‌شود و از مزایای بسیاری همچون توان درآمدزایی بالا برای دولت و حکومت‌های محلی، پایه گسترده مالیاتی، سهولت اجرا، مشارکت مستقیم مردم در فرایند مالیات‌گیری و غیره برخوردار است.

این مالیات و درآمدزایی حاصل از آن باعث شده که در بسیاری از موارد مورد توجه دولت باشد. ایجاد درآمد جدید، باثبات و قابل انعطاف به منظور پاسخگویی به هزینه‌های روزافزون دولت‌ها، از جمله دلایل اصلی انتخاب مالیات بر ارزش افزوده در برخی از کشورها می‌باشد. هر چند که مانند هر روش مالیاتی دیگر، مالیات بر ارزش افزوده نیز مشکلات خاص خود را دارد؛ اما به نظر می‌رسد که با فراهم‌آوردن اقدام‌هایی به منظور برطرف کردن این مشکلات، نارسایی‌های مالیات بر ارزش افزوده در مقایسه با سایر مالیات‌ها ناچیز باشد (سعیدی، نهتانی، ۱۳۹۰).

تأثیر مالیات بر ارزش افزوده بر جامعه

طی چند دهه اخیر، نظام مالیات بر ارزش افزوده در اکثر کشورهای جهان اجرا شده است. کشورهایی که تاکنون این نظام مالیاتی را دنبال نکرده‌اند یا آن‌هایی که با تأخیر به اجرای آن می‌پردازند، نگرانی‌ها و مشکلات زیادی را پیش‌روی خود می‌بینند و مهم‌ترین دغدغه آن‌ها این است که مالیات بر ارزش افزوده چه تأثیراتی بر جامعه و سطح رفاه شهروندان آن خواهد گذاشت.

مهم‌ترین تأثیر مالیات بر ارزش افزوده، تأثیر آن در ایجاد ثبات اقتصادی می‌باشد. همان‌طور که می‌دانیم در ادبیات اقتصادی همواره از مزایای تثبیت‌کننده‌های خودکار در نظام مالیاتی یاد می‌شود. تثبیت‌کننده‌های خودکار، آن دسته از متغیرهای مالیاتی هستند که براساس نوسان‌های اقتصادی و به صورت خودکار تغییر یافته و باعث کاهش ضریب فزاینده مخارج مستقل می‌شوند؛ پس می‌تواند عوامل کاهش دامنه نوسان‌های اقتصادی را در رویارویی با تغییرهای ناخواسته در اجزای تشکیل دهنده تولید ناخالص داخلی فراهم کند. از جمله این عوامل می‌توان به نرخ مالیات بر درآمد در سیستم مالیات تصاعدی اشاره نمود که سبب کاهش دامنه نوسان‌های اقتصاد شده و در ادوار رکود و رونق اقتصادی باعث کاهش انحراف از وضعیت تعادلی می‌شود. حال اگر این نظام مالیاتی با نظام مالیات بر افزوده‌ای جایگزین شود که در آن، نرخ‌های مالیاتی فاقد واکنش نسبت به شرایط اقتصادی و ادوار رونق و رکود هستند، نقش تثبیت‌کننده‌های خودکار در اقتصاد کاهش یافته، عملاً امکان گسترش دامنه نوسان‌های اقتصادی فراهم می‌شود؛ بنابراین به کارگیری این نظام مالیاتی، به ویژه در جوامعی که از عدم ثبات در روند اقتصادی خود در رنج هستند، باید در نهایت دقت صورت گیرد (ضیایی بیگدلی، طهماسبی بلداجی، ۱۳۸۳).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

تجارب برخی از کشورها بیانگر این واقعیت است که سطح قیمت‌ها صرفاً در ماه‌های اول اجرا، افزایش می‌یابد و در بلندمدت تأثیر چندانی بر تورم ندارد. البته، تأثیر این نظام مالیاتی بر قیمت‌های نسبی مشهود می‌باشد؛ مشروط بر اینکه سیاست‌های پولی مثل حجم پول یا سرعت گردش پول، همچنین سیاست‌های مالی، مانند سیاست مربوط به مالیات‌های موجود یا سیاست‌های دستمزد، حساب شده، به کار گرفته شود. در این راستا، سیاست‌های طراحی شده در مورد عرضه کل، می‌تواند شرایطی را ایجاد کند که نگرانی از افزایش تورم را بر طرف سازد (Tait۱۹۹۱,).

نکته دیگر، تأثیر مالیات بر ارزش افزوده بر تجارت خارجی می‌باشد. مالیات بر ارزش افزوده از نوع مصرف که براساس اصل مقصد اجرا می‌شود، به دلیل آنکه بر مبنای مصرف داخلی استوار است دلالت بر این دارد که بر صادرات، مالیاتی تعلق نمی‌گیرد؛ زیرا محصول‌های صادراتی در خارج از کشور مصرف می‌شوند. بنابراین، جهانگردان خارجی که کالاهای داخلی را خریداری و از کشور خارج می‌کنند و بنگاه‌هایی که در امر صادرات کالاها و خدمات فعالیت دارند، با ارائه مدارک می‌توانند تمام مالیات پرداختی در مراحل قبل را درخواست کنند و کل مبلغ مالیاتی به آن‌ها برگردانده می‌شود. به این ترتیب، قیمت کالای صادراتی برای فروشنده، کمتر از قیمت داخلی آن می‌شود و این تفاوت قیمت، ابزار مناسبی برای تشویق صادرات است. با همین استدلال می‌توان بیان کرد که چون واردات در داخل کشور مصرف می‌شود، پس مشمول این نوع مالیات می‌گردد (سعیدی، نهتانی، ۱۳۹۰).

٦. مالیات بر ارزش افزوده و نقش آن در تأمین مالی پایدار دهیاری ها

مالیات بر ارزش افزوده را زمینه ساز رشد متوازن شهرها و روستاها دانست و اظهار داشت: در حال حاضر مالیات بر ارزش افزوده، نقش موثری در توسعه و آبادانی شهرها و روستاها و همچنین اجرای پروژه‌های عمرانی شهرداری‌ها و دهیاری‌های استان ایفا می‌کند. رداختی‌ها از محل مالیات بر ارزش‌افزوده در سال ۹۹ نسبت به سال ۹۸، از رشد خوبی برخوردار بوده است، تصریح کرد: مبالغ پرداختی از این محل، سهم بسزایی در تأمین بودجه جاری دهیاری‌ها دارد که می‌بایست در بخش عمران و توسعه هزینه شود. کی از منابع مالی عمران روستاها و مناطق محروم، درآمدهای حاصل از مالیات بر ارزش افزوده است که در پروژه های زیرساختی همچون آسفالت معابر و تامین آب ، برق و گاز در روستاها هزینه می‌شود. بهبود وضعیت بهداشت، احداث پارک، پل، ارتباطات و دیگر زیرساخت های لازم برای مناطق روستایی از مزایای پرداخت مالیات است که می‌تواند نقش گسترده‌ای در فرهنگ سازی مالیاتی ایفا نماید.

مالیات بر ارزش افزوده و نقش آن در تأمین مالی پایدار شهر داریها

یکی از مهمترین دغدغه‌های مدیران و برنامه‌ریزان شهری، دستیابی به توسعه پایدار شهری است. با توجه به رشد شدید شهرنشینی، تقاضا برای کالاها و خدمات در شهرها از افزایش قابل ملاحظه‌ای برخوردار است. در این راستا، تأمین نیازهای شهروندان، مستلزم وجود منابع مالی کافی است. اما نکته حائز اهمیت در بحث تأمین و اصلاح منابع مالی شهرداری‌ها، پایداری منابع درآمدی است؛ به طوری که این درآمدها باید علاوه بر داشتن قابلیت اتکا و استمرارپذیری، تهدیدی برای توسعه پایدار شهری نیز نباشند.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

از سوی دیگر، تأمین مالی شهرداری‌ها دارای پیچیدگی‌های خاص خود می‌باشد. از یک سو مدیران شهری باید درآمد مورد نیاز خود را از نظام شهر و شهروندان تأمین کنند و از سوی دیگر، منبع درآمدی باید به گونه‌ای باشد که فرایند حرکت شهر به سمت توسعه پایدار شهری را با خطر روبرو نساخته و فرصت زندگی برای نسل‌های حال و آینده را نیز حفظ نماید. به بیان دیگر، منابع درآمدی شهرها باید با مبانی نظری توسعه پایدار شهری همراه بوده و از خصلت و ویژگی‌های پایداری برخوردار باشند. اما همان‌طور که می‌دانیم کلیه منابع درآمدی شهرداری‌ها، درآمدهای پایدار نیستند و شهرداری‌ها نمی‌توانند در بلندمدت به این درآمدها تکیه نمایند.

تجربه شهرداری‌های کشورهای پیشرفته در زمینه شیوه کسب درآمد و تأمین هزینه‌های شهر، حاکی از انجام مطالعات گسترده در زمینه دستیابی به راهکارهای کارآمد جهت تأمین منابع درآمدی جدیدی برای تأمین هزینه‌های شهر و شهرداری می‌باشد. همچنین در تعدادی از شهرداری‌های کشورمان اولین محدودیت برای حل مسائل شهری و ناکارآمدی خدمات‌رسانی به شهروندان، ناشی از فقدان منابع مالی کافی می‌باشد و از آنجایی که منابع درآمدی پایدار، سهم ناچیزی در تأمین مالی شهرداری‌ها دارند، باید درآمد شهرداری‌ها، در ماهیت خود به سمت منابع پایدار، منظم و قابل وصول حرکت کند و منابع درآمدی ناپایدار جای خود را در ردیف‌های درآمدی شهرداری‌ها به منابع پایدار، مستمر و قابل وصول بدهد (علی آبادی، معصوم، ۱۳۸۰).

۷. تاریخچه شهریار

شهرستان شهریار در ٤٥ کیلومتری غرب تهران دارای قدمتی از دوران ساسانی و هزاره ششم قبل از میلاد است که از خششره دار به شتردار و شهردار و سرانجام به شهریار تغییر نام یافت.

این شهرستان از دشتهای حاصل خیزی در ناحیه شرق، مرکز و شمال شرق برخوردار است و کوه های منفرد و گاه پیوسته ای، قسمتهای جنوب و غرب اراضی یکدست آن را تغییر داده اند.

تاریخچه شکل گیری شهرستان شهریار پس از انقلاب(مطلب مرتبط)

جاذبه های میراث فرهنگی و گردشگری موجود در شهرستان شهریار علاوه براهمیت تاریخی دارای ارزشهای فرهنگی و معماری خاص است و به همین دلیل هم ۱۰۲ اثر تاریخی و فرهنگی در این شهرستان شناسایی شده که این تعداد شامل ۳۸ تپه، هشت محوطه باستانی، ١٦ قلعه، دو مسجد، سه حمام قدیمی، چهار پل، دو کاروانسرا، یک برج مقبره و حدود ۲۸ امامزاده است. شهریار به دلیل دارا بودن شرایط ویژه و اجرای اقدامات زیربنایی، آمادگی مناسبی برای سرمایه گذاری دارد، زیرا وجود باغهای سرسبز، آب و هوای مساعد و اقلیم مناسب با گونه های کمیاب گیاهی فضای خوبی را برای سرمایه گذاری فراهم کرده است. در صورتی که به این خطه خوش آب و هوا سفر کردید، می توانید علاوه بر لذت از طبیعت و باغهای زیبای شهریار، به اماکن تاریخی و فرهنگی آتشکده تخت رستم، برج مقبره بابامحمود، قلعه دهشاد، پلهای بادامک و اماکن زیارتی مانند امامزاده اسماعیل (ع) و امامزاده بی بی سکینه (ع)(هم اکنون در شهرستان ملارد واقع است)

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

آنچه مسلم است قدمت شهرستان شهریار بسیار بیش از تاریخی است که برای قره تپه در نظر گرفته اند. بر اساس شواهد باستان شناسی و تاریخی، منطقه شهریار از حداقل هزاره ششم پیش از میلاد دارای تمدن بوده و شواهد نشان می دهند که این شهرستان در دوره ساسانی منطقه مهمی محسوب می شده است. در واقع شواهد باستان شناسی شهرستان شهریار نشان می دهند که در این منطقه طی هزاره های دوم و سوم، آثار و شواهدی در تپه های ارسطو، تپه باکلین مهرچنیف تپه گاومیش خانه در یوسف آباد قوام و نیز از هزاره های اول و دوره آغاز تاریخی آثاری در تپه هایی چون محوطه باستانی باباسلمان، تپه حصارک غفاری، تپه حصار شالپوش، سلبی تپه و آق داشی تپه در روستای گمرگان و ... به چشم می خورد.

شهرستان شهریار برای گردشگرانی که اهمیت خاصی برای تاریخ گذشته قائلند به دلیل وجود تپه های بسیار زیاد با قدمت دوره های سلجوقی، صوفیه و قاجاریه دارای ارزش زیادی بوده و از سوی دیگر نشان دهنده آبادانی و اهمیت این شهرستان در گذشته است. در مورد پیشینه شهریار و توصیف آن، اشاراتی در برخی کتب تاریخی و جغرافیایی آمده است از جمله حمدالله مستوفی در نزهت القلوب از شهریار به عنوان یکی از ولایات نزدیک ری نام می برد همچنین شرح وقایع به قلعه ای به همین نام که در شمال شهر واقع بوده، اشاره می کند.

بعدها این قلعه اهمیت یافت زیرا شرف الدین علی یزدی حایی که جنگ های امیر تیمور را شرح می دهد، نام ری شهر را به آن داده است. از سوی دیگر احمد راضی نیز در کتاب تذکره هفت اقلیم شهریار را از مناطق نزدیک ری شمرده و ضمن اشاره به قلعه ای در آن، از رودخانه ای به نام گوهررود سخن گفته است. شهر شهریار در سیر تاریخی اش با دو نام "کرشته" و "علیشاه عوض" خوانده می شده که گویا اولی از مراکز این ناحیه و دومی از جمله آبادیهای مهم آن بوده است اما به طور کلی بررسی تاریخ شهریار محدود به کلیات، نقل قولها و روایتهای پراکنده است.

شهرستان شهریار در سال ۱۳٦۸ در پی مصوبه هیأت وزیران از شهرستان کرج منتزع و با مرکزیت شهر شهریارایجاد شده است.

شهرستان شهریار تا پایان سال ۱۳۸۸ با جمعیتی بالغ بر یک میلیون و سیصدهزار نفر شامل سه بخش ملارد،قدس و مرکزی بود که بر اساس مصوبه هیأت محترم وزیران بخش های ملارد و قدس به شهرستان های مستقل ارتقاء و از ابتدای سال ۱۳۸۹ شهرستان شهریار منفک گردید .شایان ذکر است شهرستان رباط کریم نیز در سنوات قبل از این شهرستان منتزع گردیده است.در واقع شهرستانهای رباط کریم،بهارستان،قدس و ملارد همگی از شهرستان شهریار جدا شده اند و در واقع شهرستان شهریار به نوعی نقش مرکزیت بر تمامی این شهرستانها را دارا میباشد.

این شهرستان دارای ۲۳ اثر باستانی بوده که از مشهور ترین آنها می توان به تپه های جوقین و تخت رستم در روستای قجر اشاره کرد. این شهرستان مدفن برخی نوادگان ائمه اطهاربوده و ۲۳ بقعه متبرکه از جمله امامزاده اسماعیل را نیز درخود جای داده است.

تقدیم ۹٦۵ شهید لاله گون ، ۲٤۰۰ نفر جانباز و ۱۹٦ نفر آزاده به انقلاب ازجمله سرداران شهید حاج یداله کلهر نشان از فرهنگ غنی ایثار و فداکاری و تعصب ملی در شهرستان دارد.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

موقعیت جغرافیایی شهرستان شهریار :

شهرستان شهریار از جمله شهرستان های ١٦ گانه استان تهران با ۷ شهر و یک بخش و وسعتی معادل ۳۳۰ کیلومتر مربع است که از غرب و شمال به شهرستان های کرج و ملارد و از شرق به شهرستان های تهران ، قدس و اسلامشهر و از جنوب به شهرستانهای رباط کریم و بهارستان محدود می گردد و مطابق نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ دارای ٦٢٤٤٤٠ نفر جمعیت میباشد.

۸. معانی

در خصوص واژه شهریار تاکنون تعاریف و تعابیر گوناگونی شده ، از جمله این تعابیر : یاری دهنده ، شهردار ، خشتره دار در فارسی باستان ، شتر دار ، دارنده و مالک کشور یعنی فرمانده و پادشاه و شهر بزرگ و کلانشهر می باشد ، با این وجود سابقه چنین تعابیری از شهریار از قرار معلوم متأثر از برخی نواحی مجاور است . از نظر تاریخی ، رونق ، شهرت ، وسعت و جایگاه اجتماعی و سیاسی هیچ یک از آبادی های استان تهران به پای شهر ری نمی رسد ، از این رو سایر سکونت گاههای منطقه تهران را باید روستاها و شهرکهای کم سابقه تر و بعضاً از جمله نواحی ری به شمار آورد . نام هایی چون ورامین ، تهران و قطران بعد از ری ، برگ هایی از جغرافیایی تاریخی منطقه را به خود اختصاص می دهند.

در این میان از شهریار با عناوینی مثل ولایت ، روستایی تاریخی در حوزه ری ، یکی از بلوکهای تهران ، از جمله مناطق حاصل خیز واقع در کنار مسیر رودخانه های غرب تهران یاد شده است.

۹. وضعیت آب و هوایی شهرستان شهریار:

– شهریار منطقه ای با آب و هوای نسبتاً خشک ، دارای زمستانهای نسبتاً سرد و تابستانهای گرم می باشد ضمن اینکه بادهای موسمی آن از گذشته های دور شهرت فراوانی داشته و جهت وزش این بادها از غرب به شرق با اندکی تمایل به سمت جنوب است ، مهمترین جریانات هوایی این منطقه عبارتند از:

۱- جریان هوایی خفیف در شب

۲- جریان هوایی در پائیز و زمستان

۳- جریان هوایی غالب مدیترانه ای در اوایل مهر ماه

٤- جریان هوایی گرم در تابستان

۵- جریان هوایی تابستان توأم با گرد و غبار

میانگین سالانه دمای هوا که در حقیقت روزانه دمابرای تمام سال و مهمترین پارامتر اقلیمی است از ٦/٦ سانتیگراد تا ١٦/٧ درجه سانتیگراد متغیر است . گرمترین ماههای سال در شهریار تیر و مرداد و سردترین آنها دی و بهمن می باشد ، رطوبت نسبی در این شهرستان سالانه ٤٥/٤ درصد بوده که بیشترین آن در دی و بهمن ماه و کمترین آن مربوط به مرداد و شهریور است.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

اقلیم شهریار را با استفاده از روش ایوانف که با توجه به درجه حرارت سالانه با معدل دمای سالانه و رطوبت نسبی نوع اقلیم منطقه را تعیین می کند ، از نوع بیابانی با رطوبت بسیار کم اعلام شده ، همچنین روش آمپوژه نیز اقلیم منطقه را در ردیف مناطق خشک قرار می دهد و کاهش منابع آبی ، چه سطحی و زیرسطحی و زیرزمینی از مهمترین دلایلی است که باعث شده هوای منطقه گرم و خشک گردد ، این درحالی است که در گذشته های دور ، این منطقه دارای هوائی معتدل و مرغوب بوده و به همین خاطر از مناطق خوش آب و هوای اطراف تهران شناخته میشد. میانگین بارش کشور در سال ۱۳۸٤ ، ۳۰۱ میلیمتر بوده که این رقم دراستان تهران ۳۹۷ میلیمتر و در شهرستان شهریار ۲۲۰-۱۷۰ میلیمتر اعلام شده است. ضمناً برابر اعلام گزارش اداره هواشناسی شهرستان شهریار در فاصله زمانی سال ۸٤ تاکنون میانگین بارش ۲۱۵میلی متر بوده و سهم میانگین رطوبت حداقل وحداکثر و کل در برهه زمانی اشاره شد به ترتیب ۳۰، ٦۲ و٤٦درصد می باشد.

رودها در حوزه سرزمینی شهرستان شهریار:

– منطقه شهریار را از نظر ژئومورفولوژی می‌توان درگروه زمینهای آبرفتی قراردادوبه دودسته مشخص تقسیم نمود:

الف-آبرفتهای‌ریزدانه

ب- آبرفتهای درشت دانه

در شمال شهریار، خصوصا اطراف معادن شن و ماسه به خوبی می توان آبرفتهای ریزدانه را مشاهده نمود ، و زمانیکه بعلت بارش زیاد، آب در مسیر رودخانه شادچای جریان یابد این امر را به وضوح می‌توان ملاحظه نمود، همچنین آبرفتهای درشت دانه را در مناطق جنوب ، غرب و بخشی از شرق شهرستان می توان مشاهده نمود. این نوع از آبرفتها جهت کشت و زرع و فعالیت کشاورزی مناسب می باشد. مهمترین رودخانه های معروف در شهرستان رود شادچای می باشد که با احداث سد کرج آب این رودخانه قطع و در فصولی از سال که جریان آب پشت سد زیاد می گردد جاری می شود. در حال حاضر شهرستان شهریار اساساً فاقد آبهای جاری سطحی و دایمی به معنای واقعی می‌باشد، از دیگر آبهای سطحی موقتی نیز می توان به گودالها و حوزهایی که در فصل پرباران و باز شدن دریچه های سد کرج و جاری شدن آب در رودخانه شادچای آب در آنها ذخیره می شود اشاره نمود ، پر شدن این چاله ها از آب جاری شده در منطقه ، بالا آمدن سطح آبهای زیرزمینی را باعث و آثار آن در چاههای عمیق اطراف معادن کاملا مشهود می باشد ، عمده ترین کانال موجود در منطقه نیز ، کانال فردیس به رباط کریم می باشد ، طول این کانال ۲۸ کیلومتر و از شهرستان شهریار می گذرد . ظرفیت این کانال ۲ مترمکعب بر ثانیه بوده که بعلت قطع آب سد امیرکبیر کرج ، از حیز انتفاع خارج و بلااستفاده شده است. درسالهای اخیرنیز کانال آبی بنام کانال آب محمدیه که پروژه ای ملی است از سمت تهران به سمت جنوب شهریار احداث گردیده که آبهای سطحی شهر تهران از طریق پمپاژ وارد آن شده و اراضی واقع شده در جنوب شهرستان شهریار وبرخی از اراضی کشاورزی روستاهای شهرستان رباط کریم راسیراب می نماید.

آبهای زیرزمینی:

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

از عوامل اصلی خوش آب و هوا بودن این شهرستان در گذشته های نه چندان دور ، وجود منابع زیرزمینی آب از قبیل چشمه ها و قنوات بوده است . چشمه ها و قنوات این شهرستان در اکثر روستاهای منطقه به شکل زیبایی خود نمایی نموده و تجمع گروهها ی انسانی را فراهم می نمود و نقش مؤثری نیز در اقتصاد کشاورزی آن داشت و با هزینه بسیار ناچیزی منابع آب مورد نیاز کشاورزان نیز از این طریق تأمین میگردید.

با کاهش آبهای سطحی که از ارتفاعات اطراف منطقه ، بویژه کرج سرچشمه گرفته و به سمت این شهرستان در جریان بود کشاورزان ناگزیر به استفاده از آبهای زیر زمینی شدند و این عامل موجب گشت تا سطح آبهای زیر زمینی ، چشمه ها و قنوات کم کم جای خود را به چاههای عمیق و نیمه عمیق دهند . بر همین اساس در حال حاضر عمده ترین منابع آب شرب و کشاورزی این شهرستان را چاههای آب عمیق و نیمه عمیق تشکیل می دهد و چیزی بنام چشمه و قنات دیگر در شهرستان وجود ندارد.

موقعیت طبیعی منطقه:

قسمت اعظم شهرستان شهریار از مناطق صاف و هموار و اراضی کم ارتفاع و کم عوارض تشکیل شده و به صورت دشت می باشد ، فقط در قسمت غربی و جنوبی آن یک رشته کوه کم ارتفاع با عنوان تخت رستم دیده میشود که ارتفاع آن قریب به ۱۲۸۱ متر می باشد.

– ساختار زمین شناسی شهرستان شهریار غالبا از سنگهای آتشفشانی در نواحی غربی و خاکهای رسوبی بر جا مانده از آبرفتهای رودخانه کرج در مناطق مرکزی و شرقی تشکیل می شود ، سرزمین شهریار علاوه بر مسیل ها و رودخانه های کوچک فصلی ، در گذشته تحت تأثیر دو رودخانه بزرگ و پرآب در شرق بوده که با عناوین شادچای و بادامک شناخته می شد و در شهرستان کرج با شاخه های متعدد از شمال به سوی جنوب جریان داشت .

در مسیر این رودخانه ، آبادیهای بسیار و اراضی زراعی وسیعی را می شد مشاهده کرد که امروزه بدلیل بروز تغییرات جوی، وقوع خشکسالی های ممتد و به خصوص ساخت سد کرج ، شاهد بستر خشک رودخانه کرج و شاخه های فرعی آن هستیم ، با این حال دره های عمیق و عریض این رودخانه و سکونتگاههای پرشمار پیرامون آن را باید از نشانه های رونق و شکوفایی دشت شهریار در گذشته های دور و نزدیک تصور کرد ، ارتفاع دشت شهریار از سطح دریاهای آزاد در قسمت های شمالی ۱۲۵۰ متر ، در نواحی جنوبی ۱۱۵۰ متر ، در قسمت شرقی ۱۰۵۰ متر و در غرب شهرستان ۱۱۶۰ متر می باشد . شیب هیدرولیک منطقه عموما به طرف جنوب شرقی و حدود ٦ در هزار می باشد.

بطور کلی می توان گفت شهرستان شهریار به لحاظ ویژگی جغرافیایی در جلگه آبرفتی پایکوهی قرار دارد و این جلگه که در روی مخروط افکن کرج قرار گرفته با شیبی از شمال به جنوب و از غرب به شرق گسترش یافته که شیب غربی آن نسبت به شیب شمالی کمتر است و مناطق جنوب و جنوب شرقی آن بدلیل نزدیکی به بیابانهای مرکزی ایران مرکز فروبار و دشت و کوههای واقع در شمال و شمال شرقی مرکز فرابار را تشکیل می دهند.

زبانهای رایج و نوع گویش در شهرستان شهریار:

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

زبان مردم بومی شهرستان شهریار ترکی محلی بوده ، ولی زبان محاوره و گفتگوی عامه مردم فارسی می باشد که بیشتر مردم ساکن با آن تکلم می نمایند ، علاوه برزبان فارسی ، گویشهای آذری، گیلکی، کردی و لری به لحاظ مهاجرپذیری به ترتیب اهمیت در شهرستان رایج هستند.

وجود این لهجه ها نیز ناشی از مهاجرتهایی است که از اقوام مذکور به شهرستان صورت پذیرفته است.

حوادث ، وقایع و سوابق تاریخی و فرهنگی معاصر در شهرستان شهریار:

یکی از مهمترین مسائل تاریخی شهریار ، حضور این منطقه به صورت مستقیم و غیرمستقیم در وقایع تاریخی کشور خصوصاً جنگهای مربوط به انقلاب مشروطه می باشد که با برداشت از کتب تاریخی می توان به موارد ذیل اشاره نمود.

در جریان انقلاب مشروطیت مجاهدین مشروطه در سال ۱۳۲۷ از روستای رضی آباد شهریار عبور کرده و از سمت بادامک به سمت تهران رفته اند.

نیروهای مشروطه طلب با هدایت سپهبد اردشتی و سردار اسعد بختیاری در نزدیکی شهریار با هم متحد و در سال ۱۳۲۷ برای سرنگون کردن سلطنت محمدعلی شاه قاجار به سمت تهران حرکت می کنند.

به واسطه طول محاصره در قندهار (توسط قشون هندوستان) جنگ درگرفته بود و شاه عباس ثانی حکم کرد پانزده هزار خروار از غله شیراز و کرمان و اسدآباد و ری و شهریار به قندهار حمل کردند.

کشته شدن دختران زیدبن امام زین العابدین(ع) درموضعی نزدیک روستای خاوه که قبرستان آنها موجود است کتاب کنزالنساب.

کشته شدن هارون ابن امام موسی کاظم(ع) در روستای کردامیر

– جنگ بادامک : یفرم خان به همراه فدائیان دلیر خود از قره تپه به سمت بادامک با سردار اسعد بختیاری حرکت که در میان راه بادسته ای از سواران بختیاری روبرو و پس از شکست ایشان و شکست سردار اسعد بادامک را تسخیر و آنجا را سنگرگاه خود ساختند که این جنگ به نام جنگ بادامک معروف گردیده است.

کشاورزی و دام داری در شهریار: کشاورزی درمنطقه شهریار به علت وجود زمین های حاصل خیز از رونق خوبی برخوردار است. نوع کشت غالبا آبی است و بیش تر زمین های تحت کشت به باغ داری اختصاص یافته است. عمده ترین فرآورده های باغ داری و کشاورزی عبارتند از: انگور، انواع میوه جات، پنبه، چغندر قند، غلات و تره بار. منابع تامین کننده آب کشاورزی و باغ داری چاه های ژرف و نیمه ژرف، قنات ها و رودخانه کرج است.

هم چنین دام داری در منطقه شهریار هم به گونه سنتی و هم به گونه صنعتی انجام می شود. دام داری های صنعتی شامل واحدهای گاوداری از نژاد اصیل خارجی و تعداد زیادی مرغ داری است که مقداری از شیر و دیگر فرآورده های لبنی، مرغ و تخم مرغ و گوشت اهالی را تامین می کند.

۱۰. صنایع و معادن:

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

حدود ۷۰۰ شرکت و کارخانه صنعتی و تولیدی در شهرستان شهریار جود دارد که در زمینه های صنایع تولیدی مختلف نظیر کفش، الیاف، داروسازی، لاستیک و پلاستیک سازی، رنگ و ... مشغول هستند.

مسیر رودخانه کرج دارای معدن شن و ماسه است، از این جهت چندین نقطه آن به صورت صنعتی بهره برداری می شود. در ضمن در کنار آن ها کارخانه های آسفالت سازی نیز فعالیت دارند.

شهرستان شهریار با قدمت طولانی و وسعت بسیار زیاد و وجود آثار باستانی در این مناطق برای حفظ آثار لزوم نگاه ملی به این شهرستان برای حفظ منابع طبیعی که موقعیت جغرافیایی نسبت به پیخت دارد . وجود بزرگ ترین شهرستان در نزدیکی شهر تهران وجود منابع طبیعی باغ ها و درختان کهن سال برای تامین اکسیژن کلان شهر الزامی می باشد .

برای حفظ منابع طبیعی و جلوگیری از خشک کردن باغات این منطقه که چندیدن سال گرفتار مافیا و زمین خواران جهت ساخت و ساز برای منافع شخصی می باشد کاری فرا منطقه ای و نیاز به کمک از طرف دولت محترم است.

وجود آثار باستانی متعدد به منظور جذب گردشگر مه می تواند کمک بسیار شایانی در جهت کمک به ایجاد اشتغال برای جوانان همین منطقه و افزایش کسب و کار و کمک به اقتصاد شهرستان و مردمان شریف شهرستان شهریار کند.

حال با توجه به تمامی این موضوع های مورد بیان می توان نتیجه گرفت که نگاه ملی از سمت دولت محترم به منظور افزایش بودجه شهرستان ، افزایش سهم شهرداری از محل ارزش افزوده به منظور جلوگیری از شهرفروشی شهرها برای تامین منابع مورد نیاز لازم است که مدیریت شهری بتواند فضای مناسب برای رفاه شهروندان ان منطقه را به وجود آورد.

یک مورد جهت بررسی لزوم افزایش سهم مالیات برارزش افزوده به منظور جلوگیری از شهر فروشی ، برنامه ریزی و معماری اسلامی و حفظ شهر برای آیندگان شهرستان شهریار می باشد.

درآمد پایدار در طرح جامع درآمدهای پایدار، این گونه تعریف شده است:

آن دسته از درآمدهای شهرداری که از خصایص زیر برخوردار باشند و برای وصول آن بتوان برنامه‌ریزی‌های اجرایی لازم را تعریف کرد:

۱- تداوم‌پذیری (دارای ثبات بوده و حداقل در کوتاه‌مدت دچار نوسانات شدید نشوند)

۲- مطلوب بودن (کسب درآمد از آن محل، موجب ارتقای رویکرد و عدالت‌محوری شود و به ساختارهای محیط‌زیستی، کالبدی، اجتماعی و اقتصادی لطمه نیاورد)

۳- انعطاف‌پذیری (پایه درآمدی، طی زمان بزرگ شود و با گسترش مخارج گسترش یابد تا از مضیقه مالی اجتناب شود).

با وجود این تعریف، اگر چه شهرداری‌ها به صورت‌های مختلف قادر به تأمین منابع مالی هستند، اما همه اقلام درآمدی دارای ویژگی‌های درآمدهای پایدار نمی‌باشند.

شایان ذکر است که اقلام درآمدی شهرداری‌ها به چهار دسته اصلی عوارض و مالیات‌های دریافتنی، فروش خدمات، استقراض و دریافت کمک‌های بلاعوض تقسیم می‌گردند و هر کدام به دسته‌های فرعی تقسیم می‌شوند.

برخی از اقلام فرعی درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری‌ها و کسب منابع مالی به شرح ذیل می‌باشد:

درآمدهای ناشی از عوارض عمومی (درآمدهای مستمر)

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

عوارض حاصل از صدور پروانه‌های ساختمانی
عوارض بر ارتباطات و حمل‌ونقل
عوارض ناشی از اجرای جریمه کمیسیون ماده صد
درآمد حاصل از پارکینگ شهری
کمک‌های اعطایی دولت و سازمان‌های دولتی
استقراض از بانک‌ها و نهادهای مالی داخلی و خارجی
بهای خدمات شهری و درآمدهای مؤسسات انتفاعی
مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
انتشار اوراق مشارکت
عوارض نوسازی
مالیات بر ارزش افزوده.

کد درآمدی	پایدار / ناپایدار	شرح
سهمیه شهرداری از پرداختهای وزارت کشور	ناپایدار	دولت با پرداختهای متناسب با سطح اقتصادی و منابع درآمدی هر شهر میتواند سیاستهای کلان اقتصادی را در جهت از بین بردن تفاوتهای منطقهای و ایجاد رونق اقتصادی محقق سازد.
عوارض توام با مالیات وصولی در محل وارزش افزوده	پایدار	عوارض بسته شده بر مواد نفتی، گاز و آب؛ و سهم شهرداری ها از محل ماده ۳۸
عوارض بر ساختمانها و اراضی	ناپایدار	عوارض بر پروانههای ساختمانی، عوارض بر مازاد تراکم و تفکیک اراضی و ساختمانها و عوارض بر بالکن وپیشآمدگی بیشترین سهم را ازکل درآمد این کد درآمدی به خود اختصاص داده است.
عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل	پایدار	اولین شمارهگذاری و سالیانه اتومبیل و موتور سیکلت، حق امتیاز تاکسی و مینیبوس و اتوبوس، عوارض نقل و انتقال و معاینه اتومبیل، حق ثبتنام آزمایش رانندگی، عوارض گذرنامه، عوارض مسافران هوایی داخلی و ...
عوارض بر پروانه های کسب، فروش و تفریحات	پایدار	شامل عوارض بر سینما و نمایش، عوارض بر اماکن عمومی، عوارض بر پروانه کسب و پیشه و حق صدور پروانه، عوارض دستگاههای قالیبافی و عوارض بر صادرات کالا و...
درآمدهای حاصل از فروش شهرداری و وصولی در مقابل خدمات	ناپایدار	شامل فروش اموال غیرمنقول و منقول، فروش زباله، حق آسفالت و لکه-گیری، درآمد حاصل از فروش محصولات محلی، درآمد حاصل از کرایه ماشینآلات، عواید حاصل از پارکینگ و پارکومترها، حق کارشناسی و

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

		فروش نقشه و...
درآمد تأسیسات شهرداری و جرایم تخلفات	پایدار	درآمد حاصل از خدمات و تأسیسات شهرداری است که شامل اتوبوس-رانی، کشتارگاه، غسالخانه، پارکها و کارخانهها، آسفالت، تأسیسات معدن.
	ناپایدار	درآمدی حاصل از اجرای ماده ۱۰۰ قانون شهرداری.
درآمد حاصل از وجوه اموال شهرداری	ناپایدار	از محل مالالاجاره ساختمانها و تأسیسات شهرداری، حق ورود به تأسیسات شهرداری، درآمدهای حاصل از وجوه سپردههای شهرداری و درآمد حاصل از سرمایهگذاری در سایرمؤسسات کسب میگردد.
کمکهای بلاعوض، هدایا، وام و استفاده از موجودیهای دوره قبل	ناپایدار	منابع بسیار کارا در توانمندسازی شهرداریها توسط کمکهای بلاعوض دولتی به منظور مناسبسازی محیطزیست، توسعه و تجهیز تأسیسات شهری، عمران شهرها، حفظ میراث و همچنین در موقع اضطراری و خرید اتوبوس از طریق وزارت کشور میباشد .کمکهای بلاعوض از سایر مؤسسات و یا هدایای دریافتی از شهروندان و همچنین مازاد درآمد بر هزینه دورههای قبل نیز جزء این منبع درآمدی میباشد.

به طور کلی درآمد شهرداریها از دو منبع تأمین میشود:

الف. منابع درآمدی داخلی که شامل دریافتیها ی مستقیم شهردار ی که دو گروه منابع درآمدی حاصل از عوارض یا مالیات و منابع مالیاتی می باشدعوارض نوسازی ، عوارض نقل و انتقالات ، املاک و عوارض اتومبیل از جمله منابع درآمدی حاصل از مالیات و درامد حاصل از فروش خدمات و جرایم از جمله منابع در امدهای غیر مالیاتی می باشند.

ب. درآمدهایی که به صورت متمرکز و خارج از سازمانهای شهرداری دریافت می گردد شامل دو گروه کمک های بلاعوض دولت و استقراض است. این منابع درآمدی درامدهایی هستند که خارج از سازمان های شهرداری دریافت می گردند.

نکته حائز اهمیت اینست که درآمدهای مذکور تا چه حدا از از استمرار نسبی برخوردار هستند. بصورتی که شهرداری ها بتوانند همواره آنها را در بودجه در بودجه های سنوتاتی خود منظور نمایند. و اطمینان داشته باشند که این اقلام تحت تاثیر بحران های اقتصادی قرار نمی گیرند و هماره قابل حصول خواهد بود و تا چه حد کسب انها می توانند در خدمات شهری و حفظ ماهیت شهر پایدارند.

درآمد های نوع دوم ثبات ندارند و وابسته به وضعیت مسکن و شرایط اقتصادی کشور متغییر است و شهرداری نمی توانند بودجه ناشی را براساس انها پیش بینی و برنامه ریزی کند. همچنین فروش و تراکم ساختمانی ، مجوز تجاری و صدور پروانه ساخت مهمترین درآمدهای ناپایدار هستند و دریافت عوارض نوسازی و عمران شهری، عوارض ف مشاغل

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

، عوارض پسماند و عوارض خودرو نیز از سر فصلهای درامدهای پایداربشمار می روند. که در مجموع منابع درامدی شهرداری محسوب می شوند.

امروزه کلانشهرها را نمی توان با درآمد های اندک اداره نمود و خدمات مناسبی به شهروندان ارائه داد ساماندهی ، ترافیک، جمع آوی زباله و فعالیتهای عمرانی، از جمله نیازهایی هستند که هرکدام از آنها در کلانشهرها هزینه های سنگینی را به همراه دارد. این در حالی است که درآمدهای ناپایدار کنونی کلانشهر ها نمی تواند ضامن رشد منطقی در این کلانشهر ها باشد. در سالهای اخیر به دلیل فقدان منابع مالی کافی و مطمن و ضرورت خدمات رسانی ، بخش عمده درآمد شهرداری از طریق منابع ناپایدار بوده است. در حالیکه اگر مدیریت شهری بخواهد در چارچوب اصول توسعه پایدار حرکت کند باید از منابع پایدار استفاده نماید.

در آمد شهرداریها در صورتی پایدار تلقی خواهند شد که حداقل از دو خصیصه تداوم پذیری، و حفظ کیفیت محیط زیست و فضای شهری (مطلوب بودن) برخوردار باشند تداوم پذیری بدین مفهوم است که اقلام درآمدی باید به گونه ای باشند که در زمان های مختلف قابل اتکا بوده و بتوان برای دستیابی به ان ، برنامه ریزی های لازم را صورت داد. به بیان دیگر پایه اصلی ایجاد کننده این قبیل درامد باید در طی زمان های مختلف قابل اتکا بوده و بتوان برای دستیابی به آن برنامه ریزی های لازم را صورت داد. به بیان دیگر ، پایه اصلی ایجاد کننده این قبیل درآمد باید در طی زمان ، ثبات نسبی داشته باشد تا از این طریق بتوان نسبت به حصول درآمدها در سالهای آتی اطمینا یافت. آن دسته از از اقلام درامدی شهرداریها که تحت تاثیر شرایط اقتصادی شهر از قبیل بحران های مالی، نوسانات شدید اقتصادی و تغییر قوانین و مقررات قرار گرفته و اطمینانی از وصول آنها در آینده وجود ندارد. را میتوان اقلام فاقد خصیصه پایداری دانست.ویژگی دوم درآمدهای پایدار در ارتباط با حفظ کیفیت محیط زیست شهر می باشد. درامدهای پایدارف آن دسته اقلام درآمدی می باشند که کسب انها شرایط کیفی و زیستی شهر را دچار نقصان یا تخریب ننماید یا به عبارتی ، مطلوب بودن و سالم بودن درآمد، حائز اهمیت است. (شرزه ای ۱۳۸۷) .

اکثر قریب به اتفاق شهرداریهای کشور ، در تنظیم بودجه های سنواتی خود صر فا بر درآمدهای ناشی از عوارض ساخت و ساز، جرایم کمیسیون ماده صد، وجوه حاصل از جرائمو تخلفات ساختمانی و درآمدهای حاصل از تغییر کاربری ، بصورت درامدی مستمر تکیه دارند و بقیه منابع درآمدی خود را در رده های بعدی قرار می دهند. بزرگترین منابع تامین مالی شهرداریها بخصوص شهرداریهای کلانشهر ها ، درآمدههای ساختمانی بویژه عوارض مازاد تراکم می باشد در واقعف مهمترین منبع مالی شهرداریها از ناپایدارترین منابع درآمدی شهرداریها می باشد. از این رو مشکلات فراوانی از جمله بی ثباتی منابع درامدی آنها را بدنبال داشته است. طبق بررسی های انجام گرفته در سالهای اخیر ، منابع درآمدی پایدار شهرداریها کمتر از ۳۰ درصد بودجه را تشکیل می دهد که باعث می شود برنامه ریزان شهری در هنگام محاسبه و ارزش گذاری ریالی برنامه ها نسبت به تامین منابع مالی طرح ها با شک و تردید مواجه شوند. یکی از مهمترین معضلات پیش روی مدیران شهری، ناپایداری منابع درآمدی است اگر چه از اغاز شکل گیری شهرداریها هیچگاه موضوع تامین منابع مالی شهرداریها در قالب نظام کلان اقتصادی کشور تعریف و تبیین نگردیده اما از سال ۱۳۶۲ با طرح سیاست

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

خودکفایی شهرداریها در قالب بودجه سالیانه و همچنین تاکید ا ین موضوع در قالب قانون برنامه اول توسعه روند ناپایدار ی منابع درامدی شهرداری شدت گرفت و به درآمدهای ناپایدار به عنوان واکنش مدیریت شهری در برابر کاهش منابع اعتبارات توجه بیشتری شد.

مالیات بر ارزش افزوده یک منبع درآمدی قابل اتکا برای شهرداری است. درآمد مزبور موجب ثبات در برنامه ریی دولت و همچنین شهرداری برای خدمات مورد نیاز کشور مسی شود. اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده ، منجر به شفافیت در بازار و حذف دلالان و واسطه گران سود جو خواهد شد که این شفافیت در بازار ، به نفع دولت ، مردم و شهرداری است و همه از اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده ، این قانون در واقع فصل جدید در سیتم مالیاتی کشور های جهان است. تصویب قانون مالیات بر ارزش افزوده در ابتدا تصور نمی شد که نقش خاصی بر درامد شهرداری داشته باشد اما با گذشت زمان جایگاه خاص اجرای این قانوندر درآمد پایدار شهرداریها بخوبی روشن گردید.

در ابتدای طرح و اجرای مالیات بر ارزش افزوده، سهم شهرداری‌ها در وصول از کالا، خدمات و معاملات تجاری همانند سهم دارایی ۵۰ به ۵۰ بود. همان‌طور که می‌دانیم پیش از این، سهم شهرداری‌ها از مالیات تولید یک درصد بود که طبق قانون مالیات بر ارزش افزوده این رقم به ۱/۵ درصد افزایش یافت.

بر اساس قانون برنامه پنجم توسعه در سال اول اجرای برنامه، یک درصد به نرخ سه درصدی این مالیات افزوده شد و به چهار درصد رسید. در حال حاضر نرخ این مالیات به ۹ درصد رسیده است که سهم عوارض ۳ درصد و سهم مالیات ٦ درصد می‌باشد.

بیان این نکته در این جا لازم است که از مزایای اجرای این طرح، واریز این مبالغ به حساب شهرداری هر شهر می‌باشد. درآمد مزبور موجب ثبات در برنامه‌ریزی‌های شهرداری‌ها برای خدمات مورد نیاز شهروندان می‌شود.

حال برای اطلاع‌رسانی کارشناسان و مجریان درآمدی شهرداری‌ها، به برخی از قوانین مالیات بر ارزش افزوده که مربوط به حقوق شهرداری‌ها می‌باشد، اشاره می‌شود.

بر اساس تبصره ۷ ماده ۱۷، مالیات‌هایی که در زمان خرید کالاها و خدمات توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها برای انجام وظایف و خدمات قانونی پرداخت می‌گردند، طبق مقررات، این قانون قابل تهاتر یا استرداد خواهد بود.(امروزه لا توجه به ایرادات در اسناد مالی شهرداری ها استفاده از این منابع با در نظر رفتن قوانین مالیاتی سفت و سخت غیرممکن میباشد.)

طبق ماده ۳۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده، شهرداری‌ها مکلفند اطلاعات موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی خود مربوط به املاک، مشاغل و سایر موارد که در امر شناسایی یا تشخیص عملکرد مالی مؤدیان مورد نیاز سازمان امور مالیاتی کشور می‌باشد را حسب درخواست رئیس کل سازمان مذکور در اختیار این سازمان قرار داده و امکان دسترسی هم‌زمان سازمان امور مالیاتی کشور به این اطلاعات را در پایگاه‌های اطلاعاتی ذیربط فراهم آورند.

ماده ۳۸ و ۳۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده از مهمترین مواد مرتبط با شهرداری‌های کشور می‌باشد که به صورت کامل در اینجا به آن‌ها پرداخته می‌شود:

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

عوارض موضوع ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ و بندهای آن و نیز عوارض آلایندگی موضوع تبصره (۱) ماده مذکور و عوارض ارزش افزوده گاز طبیعی و عوارض شماره‌گذاری خودروها به‌شرح زیر در مورد بندهای (الف)، (ب) و (ج) ماده مذکور توسط سازمان امور مالیاتی کشور توزیع می‌گردد:

۱- عوارض وصولی بند(الف)ماده(۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده، با رعایت ترتیبات قانونی و پس از کسر وجوه مقرر در قانون مذکور و واریز به حساب تمرکز وجوه آن استان نزد خزانه‌داری کل کشور از طریق حساب رابطی که بنا به درخواست سازمان امور مالیاتی کشور توسط خزانه‌داری کل کشور افتتاح می‌گردد، به نسبت هفتاددرصد(۷۰٪) شهرها و سی‌درصد(۳۰٪) روستاها و مناطق عشایری و براساس شاخص جمعیت به حساب شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واریز می‌گردد. سهم روستاهای فاقد دهیاری و مناطق عشایری به حساب فرمانداری‌های شهرستان مربوط واریز می‌گردد تا با مشارکت بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در همان روستاها و مناطق عشایری هزینه شود.

تبصره- عوارض وصولی موضوع این جزء نیاز به طی مراحل تخصیص نداشته و حداکثر تا پانزدهم ماه بعد با تخصیص صددرصد(۱۰۰٪) به حساب شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واریز می‌گردد.

۲- عوارض موضوع بندهای (ب)، (ج) و (د) ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده و همچنین عوارض ارزش افزوده گاز طبیعی موضوع قانون مذکور و عوارض شماره‌گذاری خودروهای موضوع بند (ج) ماده (٤٣) قانون مذکور به حساب تمرکز وجوه به‌نام سازمان امور مالیاتی کشور نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود. وجوه مذکور حداکثر تا پانزدهم ماه بعد به نسبت دوازده‌درصد(۱۲٪) سهم کلانشهرها، پنجاه‌وسه‌درصد(۵۳٪) سایر شهرها و سی‌وپنج‌درصد(۳۵٪) روستاها و مناطق عشایری براساس شاخصهایی که به موجب دستورالعملی که توسط سازمان و وزارت کشور ابلاغ می‌شود، محاسبه و بین تمام شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و مناطق عشایری توزیع می‌گردد. سهم روستاهای فاقد دهیاری و مناطق عشایری، به حساب فرمانداری شهرستان مربوطه واریز خواهد شد تا حسب مقررات و مصوبات کمیته‌های برنامه‌ریزی شهرستان صرف امور عمران و آبادانی همان روستاها و مناطق عشایری شود. همچنین سی‌درصد(۳۰٪) عوارض ارزش افزوده موضوع این جزء دریافتی از واحدهای تولیدی مستقر در شهرکها و نواحی صنعتی شهرستان‌ها برای تأمین زیرساخت‌ها و ارائه خدمات در آنها و تکمیل طرحهای (پروژه‌های) نیمه‌تمام شهرکها و نواحی صنعتی استان، در اختیار شرکت شهرکهای صنعتی استان قرار می‌گیرد. این سهم از مبلغ مربوط به شهرهای استان به نسبت کسر می‌گردد.

تبصره- پنج‌درصد(۵٪) از مبلغ موضوع سهم سی‌درصد (۳۰٪) شهرکهای استان جهت ارائه خدمات مربوطه در همان شهرکها در اختیار شرکتهای خدماتی موضوع قانون نحوه واگذاری، مالکیت و اداره امور شهرکهای صنعتی مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱ قرار می‌گیرد. شرکت شهرکهای صنعتی و نواحی صنعتی غیردولتی نیز مشمول این حکم هستند.

در طول برنامه ششم جزء (۲) بند (ب) این ماده در بخش مغایرت بر تبصره‌های (۱) و (۲) ماده (۳۹) قانون مالیات بر ارزش افزوده حاکم است.

۳- عوارض‌آلایندگی واحدهای تولیدی موضوع تبصره(۱) ماده(۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده در هر شهرستان به نسبت جمعیت بین شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و فرمانداری‌ها (برای روستاهای فاقد دهیاری و مناطق عشایری) همان شهرستان

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

توزیع می‌گردد. در صورتی که آلودگی واحدهای بزرگ تولیدی(پنجاه نفر و بیشتر) به بیش از یک شهرستان در یک استان سرایت کند، عوارض آلودگی براساس سیاست‌های اعلامی سازمان به نسبت تأثیرگذاری، در کمیته‌ای مرکب از رئیس سازمان استان و فرمانداران شهرستان‌های ذی‌ربط، مدیرکل محیط زیست و مدیرکل امور مالیاتی استان بین شهرستان‌های متأثر توزیع می‌شود.(قانون برنامه ششم توسعه)

با شروع اجرای مالیات بر ارزش افزوده، شهرداری‌ها برای کسب بیشتر درآمدهای پایدار امیدوارتر شده‌اند. به عبارتی، پس از عوارض نوسازی، سهم شهرداری‌ها از مالیات بر ارزش افزوده، می‌تواند به عنوان بهترین منبع درآمدی پایدار برای شهرداری‌های کشور شناخته شود و باعث پویایی و پایداری نظام درآمدی آن‌ها گردد. با دریافت این مالیات، شهرداری‌ها می‌توانند شکاف بین درآمد و هزینه‌های خود را پر کنند.

در نهایت می‌توان چنین بیان داشت که به منظور برخورداری از درآمدهای پایدار، ضروری است که ابتدا ماهیت و نحوه شکل‌گیری اقلام درآمدی تعریف و سپس آن‌ها را با ملاک‌های پایداری سنجید. سلامت جسمی و روحی شهروندان، حفظ کیفیت محیط شهری، توسعه زیرساخت‌ها برای ایجاد و ارایه خدمات به شهروندان، نیاز به برنامه‌ریزی بلندمدت صحیح و دقیق جهت کاهش وابستگی به درآمدهای ناپایدار و حرکت به سمت اتکا به درآمدهای پایدار دارد.

۱۱. نتیجه‌گیری

قانون مالیات بر ارزش افزوده، از پیشرفته‌ترین و بهترین قوانینی است که در سال‌های اخیر در سیستم اقتصادی و نظام مالیاتی کشور وضع شده است. اگر معضلات پیش روی آن برداشته شود، وابستگی دولت به منابع نفتی و شهرداری‌ها به منابع درآمدهای ناپایدار کاسته خواهد شد. هم‌چنین اجرای این قانون باعث شفاف‌سازی نظام اقتصادی و به وجود آمدن عدالت اجتماعی و سیاسی در جامعه می‌گردد. با عنایت به این موضوع، ارتقای نقش درآمد حاصل از مالیات بر ارزش افزوده در بین منابع درآمدی شهرداری‌ها باعث رونق اقتصادی شهر می‌شود. از آنجا که رونق و بهبود اقتصادی شهر باعث می‌شود که شهرداری‌ها خدمات بیشتری به شهروندان ارائه کنند، نقش و جایگاه این مالیات نیز، بیشتر جلوه‌گر می‌شود.

برای عملی کردن اهداف قانون مالیات بر ارزش افزوده، شهرداری‌ها نقش اساسی و مهمی را دنبال می‌کنند. همان‌طور که می‌دانیم آموزش و فرهنگ‌سازی در کارها می‌تواند باعث اثربخشی و کارایی بهتر گردد. نکته ای که باید به ان توجه کرد این است که سهولت دسترسی شهرداریها به این منبع درآمدی نباید باعث اتکای بیش از حد به آن و عدم تلاش جهت پیگیری از سایر منابع درآمدی شود از این رو شهرداری‌ها می‌توانند با ساز و کار های مشخصی را در زمینه حسابرسی و شفافیت عملکرد در این زمینه تدوین نمایند و شورهای اسلامی شهر نیز بر این امر نظارت نمایند. و همچنین با آموزش شهروندان، در ارتباط آن‌ها با توسعه و آبادانی شهرها و نقش و جایگاه مالیات بر ارزش افزوده بر بهبود وضعیت اقتصاد شهر، باعث جلب اعتماد شهروندان شده و مقدمات لازم نسبت به پرداخت به موقع این مالیات را فراهم نمایند. اگرچه شیوه‌های گوناگونی برای نیل به اعتماد پایدار شهروندان به مدیران شهری و افزایش مشارکت شهروندان وجود دارد اما به طور یقین مهم‌ترین آن‌ها، ایفای نقش خلاقیت از سوی مدیریت شهری برای تأمین هزینه‌های شهر است. به

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

طور یقین، گرفتن عوارض و مالیات باعث افزایش درآمد شهرداری‌ها می‌شود اما مدیران شهری می‌توانند راهکارهای جدید و بدیعی برای کسب درآمد ارایه کنند تا کلیه هزینه‌های شهر به طور مستقیم، از مردم دریافت نشود.
همچنین شفافیت، پاسخگویی و کارآمدی نظام تشخیص و وصول درآمدهای مالیاتی، تأثیری مستقیم بر میزان مالیات اخذ شده و رعایت عدالت مالیاتی دارد. همکاری شهرداری‌ها با سازمان امور مالیاتی برای طراحی نظام بهینه اخذ مالیات بر ارزش افزوده، می‌تواند فصلی جدید در تأمین درآمدهای پایدار برای شهرداری‌ها محسوب شود.
امید است با اجرای صحیح طرح مالیات بر ارزش افزوده و تقویت نقاط قوت و رفع معایب آن و همچنین افزایش سهم شهرداری‌ها از این نوع مالیات، شاهد رونق و توسعه اقتصاد شهر و در نهایت اقتصاد کشور باشیم.

۱۲.پیشنهادات و راهکارها:

الف- به منظور افزایش درآمد شهرداریها و ایجاد درآمدهای جدید و پایدار بایستی به محورهای زیر توجه اساسی داشت:

۱-بازنگری و اصلاح نظام درآمدی شهر داریها

۲-بازنگری و اصلاح نظام بودجه ریزی شهرداریها

۳- بازنگری و اصلاح نظام مالی و حسابداری در شهرداریها

٤-بازنگری و اصلاح نظام مدیریت شهرداریها

ب- درآمدهای شهرداری‌ها در بخش پایدار و ناپایدار تشکیل شده‌اند، بخش پایدار درآمدهایی است که سالانه در قالب عوارض یا سایر منابع تجدیدپذیر ایجاد می‌شوند مانند عوارض سالانه منازل، خودروها، آلایندگی و درآمدهای تأسیسات شهری مانند بلیت یا اجاره فضای عمومی ناوگان حمل و نقل، ورودیه پارک‌ها، معابر، فضای سبز خیابان‌ها، شبکه جوی‌ها و آبروها و نظافت و جمع آوری زباله و علائم ترافیکی هزینه‌هایی بسیار بیشتر از درآمدهای سرفصل‌های فوق، لازم است و همه شهرها برای تامین این کسری از محل درآمدهای ناپایدار یعنی عوارض ساخت و ساز، تراکم و تغییر کاربری برای هزینه جاری شهر هزینه می‌کنند.

ج- راهکار نخست این است که پروژه‌های املاک و اراضی بزرگ مقیاس، در بودجه سال ۹۵ باید به صورت مشارکتی با بخش خصوصی اجرا و سهم شهرداری از آنها اجاره داده شود. او با اشاره به سهم بالای درآمدزایی شهرداری از محل اجاره‌داری در سایر کشورهای توسعه یافته اظهار کرد: به عنوان مثال در شهر لندن سهم درآمدهای پایدار از بودجه سالانه شهرداری ۷۰ درصد است که از این میزان بیش از ۸۰ درصد از محل اجاره‌داری املاک تامین می‌شود. در این راستا نیز در شهر تهران، شهرداری می‌تواند با اجاره حداقل ۲۰ مجتمع تجاری محله‌ای (مال‌های کوچک) تمامی هزینه‌های اداره شهر تهران را به صورت خودکفا و پایدار تامین کند. این عضو شورا، کسب درآمد از حوزه‌های نرم‌افزاری را یکی دیگر از منابع درآمدی پایدار دانست و گفت: موضوع نصب دکل‌ها و آنتن‌ها، یکی از حوزه‌های جدید است که با توجه به اینکه شهرها به سمت هوشمندسازی پیش می‌روند و شهرداری تهران مسوول ایجاد فضا برای آنها است، ایجاد شبکه جامع دکل‌ها و آنتن‌ها می‌تواند میلیاردها تومان درآمد پایدار برای شهر تهران ایجاد کند.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

د- بر اساس تجربیات جهانی میتوان بیان داشت که به منظور افزایش مشارکت های بخش خصوصی در پروژه های شهری در گام اول باید اصلاحات اساسی در وضعیت مالی شهرداریها صورت گیرد. به بیان دیگر بمنظور دستیابی به وضعیت مالی مناسب باید سطح کیفی حساب ها تا سطح استانداردهای ملی و بین المللی ارتقا یابد (یک نظام حسابداری پاسخگو) در مرحله دوم باید اقدام به ارائه پروژه هایی نمود که معیار های مورد نظر تامین کنندگان سرمایه را نیز برآورده می سازد.

و- شهرداریها باید نظام درآمدی خود را علاوه بر موارد فوق بر مبنای فروش خدمات نیز پایه گذاری نمایند و سعی در گسترش این نوع خدمات داشته باشند. در اینصورت میتوان امیدوار بود که شرایط منطقی و نظامند کسب درآمدهای پایدار بوجود آید.در این صورت میتوان امیدوار بود که شرایط منطقی و نظامند کسب درامدهای پایدار بوجود آید. این درامدها از خصیصه تداوم و سالم بودن برخوردار هستند. از مهمترین این خدمات میتوان به خدمات ارائه شده به نهادهای محلی و دستگاههای اجرایی ، خدمات ارائه شده به بخش مسکن و زمین ، خدمات ارائه شده به بخش حمل و نقل، خدمات ارائه شده در جهت ارتقای کیفیت زندگی شهری و خدمات ارائه شده به بخش های تجاری و بازرگانی نام برد.

ه- در نهایت میتوان بیان داشت بمنظور برخورداری از درآمدهای پایدار ضروری است که ابتدا ماهیت و نحوه شکل گیری اقلام درآمدی تعریف و سپس آنها را با ملاک های پایدار سنجید .

منابع

۱. جعفری صمیمی، احمد؛ صالح نژاد، سید حسن: «جایگزینی مالیات بر ارزش افزوده برای مالیات بر شرکت‌ها و تأثیر آن بر بودجه دولت در ایران» بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال هفتم، شماره ۲۶ (۱۳۷۷).

۲. حسامی عزیزی، باقر: «جایگزینی مالیات بر ارزش افزوده برای مالیات شرکت‌ها و تأثیر آن بر درآمدهای مالیاتی دولت در استان گلستان» پایان نامه کارشناسی ارشد، مازندران، دانشگاه مازندران (۱۳۸۱).

۳. صیامی نمینی، درآمدی به مالیات بر ارزش افزوده (۱۳۸۲)، انتشارات عصر تدبیر .

٤. سعیدی، پرویز؛ نهتانی، حسین علی: «بررسی جایگزینی مالیات بر ارزش افزوده (VAT) به جای مالیات بر درآمد شرکت‌های تولیدی»، فصلنامه علمی- پژوهشی جستارهای اقتصادی سال هشتم، شماره ۱۵، بهار و تابستان (۱۳۹۰).

۵. ضیایی بیگدلی، محمدتقی؛ طهماسبی بلداجی، فرهاد: مالیات بر ارزش افزوده مالیاتی مدرن، چاپ اول تهران، پژوهشکده اموراقتصادی، ۱۳۸۳.

٦. علی‌آبادی، جواد؛ معصوم، جلال: «چالش‌های مدیریت شهری در ایران»، مجله شهرداری‌ها، سال سوم، شماره ۳۵(۱۳۸۰).

۷. کین، مایکل: مقالاتی پیرامون مباحث نظری و اجرایی مالیات بر ارزش افزوده، ترجمه دکتر غلامرضا حیدری کرد زنگنه، چاپ اول، تهران، سازمان امور مالیاتی کشور، ۱۳۸٤.

۸. علی‌آبادی، جواد؛ معصوم، جلال: «چالش‌های مدیریت شهری در ایران»، مجله شهرداری‌ها، سال سوم، شماره ۳۵(۱۳۸۰).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

۹. معاونت برنامه‌ریزی و توسعه، مدیریت پژوهش و مطالعات: «قانون مالیات بر ارزش افزوده، موارد مرتبط با شهرداری»، (۱۳۸۹).

۱۰. شرزه‌ای، غلامعلی؛ ماجد، وحید: «تأمین مالی پایدار شهر: چگونگی تأمین مالی به منظور توسعه پایدار شهری»، فصلنامه مدیریت شهری، سال نهم، شماره ۲۷ (۱۳۹۰).

۱۱. شرزه‌ای، غلامعلی؛ شناخت و تحلیل پایدار اقلام درآمدی شهرداریهای کشور (۱۳۸۷).

۱۲. شرزه‌ای، غلامعلی؛ امکان سنجی ایجاد بانک تخصصی شهرداریهای کشور، طرح تحقیقاتی پژوهشکده پولی و بانکی(۱۳۸۲).

۱۳. قانون مالیات بر ارزش افزوده

۱٤. قانون برنامه ششم توسعه

(Tait, A., "Value Added Tax: Administrative Policy Issues" IMF, Washington Dc (1991).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]

شماره ۳۳، دوره اول، سال چهارم، بهار ۱۴۰۰، صص ۳۷-۶۲

Value Added Tax and Sustainable Income of Municipalities and Rural Areas (Case Study: Shahriar Municipality)

Behzad Aseman Nasab[۱], Seyed Mostafa Mousavi[۲], Davood Salimi[۳]

Abstract

The financial crisis facing municipalities and the lack of a clear and stable military in terms of revenue and expenditures and reliance on unsustainable sources such as sales and density and the like, has faced municipalities with major problems. They have left a city. Therefore, proper planning to optimize the financial system of municipalities in order to improve their performance is doubly important. One of the main issues in the development of urban economy of any country is to find sustainable sources of income. In developed countries there are necessary structural and cultural backgrounds. Taxation is considered one of these sustainable sources. Following them, developing countries are also trying to create these sustainable resources for themselves. Value added tax is one of the solutions that has been proposed in this regard.

Keywords: Value Added Tax, Sustainable Income, Urban Development

[1] * PhD in Management and Planning, **Islamic Azad University**, Shahriar Branch, Shahriar, Iran (asmannasab@yahoo.com) (Corresponding Author)
[2] Master of Business Management in Organizational Behavior and Human Resources, **Islamic Azad University**, Shahriar Branch, Shahriar, Iran (Mostafamousavi3535@gmail.com)
[3]M.A of Business Management, Organizational Behavior and Human Resources**, Islamic Azad University**, Shahriar Branch, Shahriar, Iran (0901davidsalimi@gamil.com)

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-23]